

УДК 338.4:330.332

Свистун Л.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Мороховець І.О.

студент
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

ПЕРСПЕКТИВИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЗАГРОЗ ЇЇ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

PERSPECTIVES OF FOREIGN INVESTMENT IN THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SECURITY

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню ролі прямих іноземних інвестицій у процесах реалізації євроінтеграційної стратегії України та з урахуванням загроз її економічній безпеці. У статті розкрито сутнісні характеристики прямого іноземного інвестування, виділено позитивні кроки державної політики формування інвестиційного клімату. Проаналізовано поточні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в українську економіку за регіональним та галузевим розподілом. Встановлено, що інвестиційний імідж України продовжує залишатися низьким. Виділено позитивні та негативні наслідки залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. З урахуванням цього обґрунтовано пропозиції щодо формування політики залучення та використання прямих іноземних інвестицій у реальний сектор економіки з метою дотримання вимог економічної безпеки держави.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, пряме іноземне інвестування, аграрний сектор економіки, економічна безпека.

АННОТАЦІЯ

Статья посвящена исследованию роли прямых иностранных инвестиций в процессах реализации евроинтеграционной стратегии Украины и с учетом угроз ее экономической безопасности. В статье раскрыты сущностные характеристики прямого иностранного инвестирования, выделены позитивные шаги государственной политики формирования инвестиционного климата. Проанализированы текущие тенденции и структура привлечения прямых иностранных инвестиций в украинскую экономику по региональному и отраслевому признаку. Установлено, что инвестиционный имидж Украины продолжает оставаться низким. Выделены положительные и отрицательные последствия привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Украины. С учетом этого обоснованы предложения по формированию политики привлечения и использования прямых иностранных инвестиций в реальный сектор экономики с целью соблюдения требований экономической безопасности государства.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный процесс, прямое иностранное инвестирование, аграрный сектор экономики, экономическая безопасность.

ANNOTATION

The article is devoted to the study of the role of foreign direct investment in the processes of implementing the European integration strategy of Ukraine and taking into account the threats to its economic security. The article describes the essential characteristics of direct foreign investment, highlights the positive steps of the forming an investment climate state policy. The current tendencies of attraction of direct foreign investments into the Ukrainian economy by regional and branch distribution were analyzed. It is established that the investment image of Ukraine continues to

remain low. Positive and negative consequences of direct foreign investments into the Ukrainian economy attraction were highlighted. The proposals for the formation of a attracting and using foreign direct investment to the real economy sector policy in order to meet the requirements of the state economic security were substantiated.

Keywords: investment, investment process, foreign investment, agrarian sector of economy, economic security.

Постановка проблеми. Важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки відіграють інвестиції. Для України підвищення інвестиційної привабливості є важливим стратегічним завданням і основою для вирішення соціально-економічних проблем, що стоять перед українським суспільством.

Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати низку вигод, основними з яких є поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо). Водночас використання іноземних інвестицій для країни є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційні аспекти економічного зростання країн тривалий час перебувають у полі зору багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, а також міжнародних організацій. Теоретичне підґрунтя міжнародної інвестиційної діяльності було закладене М. Верноном, Дж. Даннінгом, Т. Озавою, С. Хаймером. Серед фундаментальних вітчизняних досліджень цієї темі присвячені роботи В. Білошапки, Д. Мангушева, В. Пилипчука, Н. Смірної, В. Губського, А. Румянцева, О. Назаркевича, В. Сіденка,

А. Філіпенка, О. Шниркова, Ю. Макогона, Н. Фатюха.

Метою статті є проведення аналізу поточного стану іноземного інвестування в економіку України та визначення подальших перспектив надходження іноземних інвестицій відповідно до нинішніх економічних та політичних реалій та загроз економічній безпеці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національне законодавство у сфері регулювання іноземних інвестицій декларує захист та сприяння іноземним інвестиціям, встановивши державні гарантії захисту іноземних інвестицій, звільнення іноземних інвесторів від сплати ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України. Задля спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та сприяння відновленню економіки держави, наближення законодавства України до стандартів Європейського Союзу Президент України підписав ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» (№ 1390-VIII), який скасовує обов'язкову держреєстрацію іноземних інвестицій і спрощує їх залучення в Україну.

Іноземні інвестиції в Україні є не лише вагомим фактором розвитку вітчизняної економіки, але й водночас важливим індикатором умов підприємницької діяльності у нашій державі. Цим і зумовлена та увага, яка приділяється питанням іноземного інвестування в Україні як у професійному середовищі, так і у ЗМІ. Особливої гостроти проблеми іноземного інвестування в Україні набувають саме зараз, коли українське суспільство, а не лише вітчизняна економіка, опинилось у стані гострої кризи. Тому для оцінки перспектив іноземної інвестиційної діяльності в Україні спочатку проведемо короткий ретроспективний аналіз цього явища.

При цьому треба розрізняти прямі та портфельні іноземні інвестиції. До прямих іноземних інвестицій (ПІІ) належать як реальні інвестиції, що являють собою довготермінові витрати коштів на матеріальні засоби господарської діяльності, так і фінансові інвестиції – витрати коштів на придбання цінних паперів, та навіть певні кредитні ресурси. Правда, в останньому прикладі йдеться про відносно невелику частку ПІІ.

Що ж стосується портфельних інвестицій, то до цієї категорії належать або вкладення у цінні папери у формі певного пакета (портфеля) таких документів, або ж невеликі за обсягами інвестиції, які не дають змоги їх власникам істотно впливати на діяльність підприємства.

Прямі та портфельні іноземні інвестиції справляють різний вплив на функціонування української економіки. Перші більше впливають на розвиток процесів

у сфері матеріального виробництва та надання послуг. Другі – на функціонування фінансових потоків у нашій державі. Утім, обидва ці інвестиційні потоки досить тісно взаємопов'язані.

У процесі економічного відтворення за весь період незалежності України ПІІ виконували низку важливих суспільних функцій, сприявши певній трансформації галузевої структури української економіки та притаманних їй відносин власності. Ці процеси знайшли своє відображення у диференціації ПІІ за галузями господарства України та країнами-донорами інвестицій у нашу державу.

За даними Держстату у січні-червні 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2859,1 млн. дол. США та вилучено 330,1 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у січні-червні 2015 року – 1042,4 млн. дол. США та 351,3 млн. дол. США відповідно.

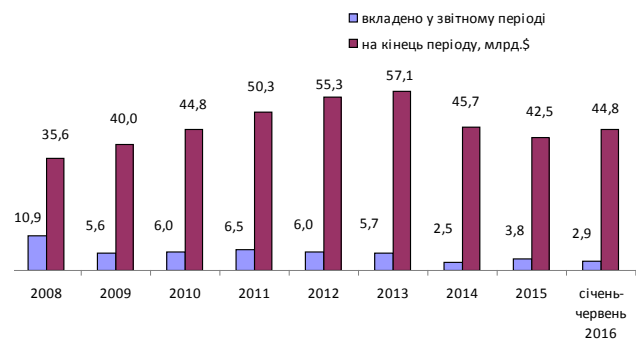

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млрд. доларів США [4]

Обсяг залучених із початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України станом на 01.07.2016 року становив 44790,7 млн. дол. США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 29,6% загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 29,4%.

На рисунку наведено десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій.

До десяти регіонів (Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської,

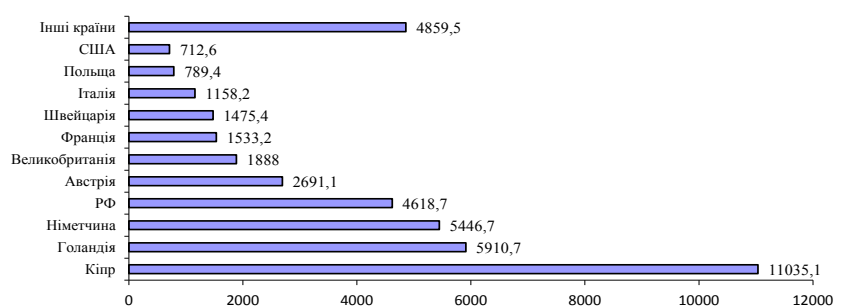

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну в 2016 році (станом на 01.10.2016 р.) за країнами-донорами, млн. дол. США [1]

Рис. 3. Розподіл залучення прямих іноземних інвестицій за основними регіонами-реципієнтами інвестицій в Україні (у % до загального обсягу) [1]

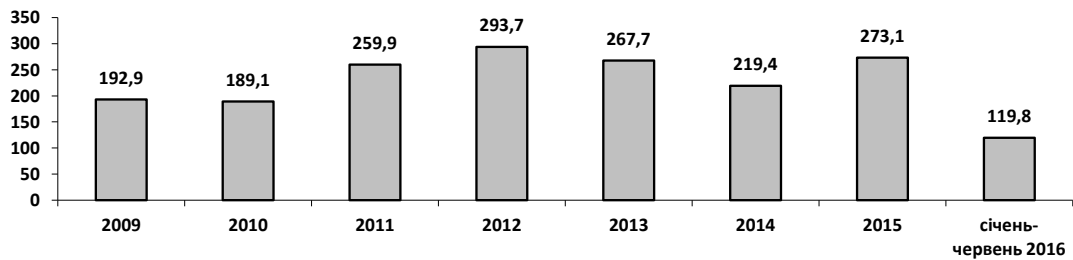

Рис. 4. Обсяги капітальних інвестицій в Україні за 2009-2016 рр., млрд. грн. [4]

Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ) надійшло найбільше всього інвестицій – 94,1% усіх залучених прямих іноземних інвестицій.

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їхньому розвитку.

Загалом обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні-червні 2016 року становлять 119,8 млрд. грн.

Однак, головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у січні-червні 2016 року освоєно 72,2% капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 8,1%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 3,9% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 3,7% усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 10,0%. Інші джерела фінансування становлять 2,1%.

Провідними сферами економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій у січні-червні 2016 року залишаються промисловість – 33,4%, будівництво – 13,7%, сільське, лісове та рибне господарство – 14,5%, інформація та телекомунікації – 4,8%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 10,0%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність

– 6,8%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 2,3%.

Рис. 5. Розподіл капітальних інвестицій в економіку України за джерелами фінансування, % [4]

Рис. 6. Розподіл освоєння капітальних інвестицій в Україні за сферами економічної діяльності (у % до загального обсягу) [4]

Інвестиції в сільське господарство в 2016 році сягнули рекордних 44 мільярдів гривень. Така тенденція пов'язана з тим, що інвестори позитивно оцінюють рівень прибутковості своїх вкладень у майбутньому. Спостерігається тен-

денція до пріоритетного фінансування суміжних із сільським господарством галузей. Мотивацією цього є думка про залежність ефективності сільськогосподарського виробництва від повноцінного функціонування галузей I та II сфер АПК, підтримавши які, опосередковано можна буде зробити позитивний вплив на стан сільського господарства [1].

Подолання дефіциту інвестиційних ресурсів вимагає мобілізації всіх можливих джерел фінансування, як внутрішніх, так і зовнішніх. Їх вивчення показує, що для активного використання внутрішніх джерел потрібен час, необхідний для відновлення фінансово-кредитної системи та можливостей державного бюджету, зміцнення фінансових можливостей підприємств. Тому в найближчій перспективі особливу актуальність ми бачимо в залученні інвестицій з інших сфер економіки України та засобів іноземних кредиторів та інвесторів.

Як один із заходів акумуляції власних інвестиційних ресурсів країни можна запропонувати використання права відкриття інвестиційних рахунків для підприємства в уповноваженому банку, які виключаються з оподаткування та використовуються тільки на інвестиційні цілі, що заздалегідь декларуються підприємством (закупівля устаткування й техніки, будівництво виробничих об'єктів тощо).

Разом із залученням інвесторів із зарубіжних країн необхідно розширювати інвестиційні можливості самих підприємств, особливо необхідна переоцінка ролі амортизаційних відрахувань в інвестиційний процес, встановлення контролю за їх цільовим використанням.

Принципово новий спосіб інвестування в Україну має концепцію венчурного капіталу. Виникнення венчурних інвестицій пов'язане з формуванням фонду венчурного капіталу, куди вносять кошти банки, страхові компанії, пенсійні фонди. Засновники призначають керівника компанією, якому довіряють управління капіталом від свого імені. Він веде пошук вигідних підприємств різних галузей, які мають перспективу розвитку. Знайшовши їх, фонд купує частину акцій компанії, надаючи частину свого капіталу. Особливістю венчурного капіталу є те, що від підприємства, що інвестується, не потрібно ніяких гарантій, забезпечення. Воно просто переходить у сумісне управління керівництва підприємства і венчурного фонду за умови тимчасової участі фонду, оскільки через деякий час його частка буде продана.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не перебуває осторонь світових процесів, є досить інтегрованою у світове господарство, і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO,

Україна за рік піднялася на 20 позицій. Україна в рейтингу розміщується на 89 місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 році наша країна займала 109 місце. Зазначені індекси формуються компанією BDO спільно з Гамбургським інститутом світової економіки і характеризують економічну і фінансову привабливість різних країн світу на підставі трьох основних показників: економічних, політичних і соціокультурних умов.

У рейтингу легкості ведення бізнесу, що його укладає Світовий банк, Україна посіла 83 місце і покращила свої позиції на 4 пункти порівняно з минулим роком.

Позиція України в міжнародному рейтингу Doing Business 2017 Equal Opportunity for All трохи покращилася. За результатами дослідження аналітиків Світового банку наша країна зайняла 80 місце, піднявшись на 3 позиції порівняно з минулим роком. Місце економіки в рейтингу визначається шляхом аналізу 11 ключових показників (табл. 1).

Таблиця 1
Позиція України в міжнародному рейтингу Doing Business

Критерії оцінки	Місце в рейтингу			Бали DTF*		
	2016	2017	Δ	2016	2017	Δ
Реєстрація нового бізнесу	24	20	4	93,88	94,40	0,52
Отримання дозволів на будівництво	137	140	-3	61,36	61,42	0,06
Доступність електромережі	140	130	10	54,84	58,45	3,61
Захист інвестора	101	70	31	50,00	56,67	6,67
Обкладення податками	83	84	-1	72,99	72,72	-0,27
Міжнародна торгівля	110	115	-5	65,15	64,26	-0,89
Доступність кредитів	19	20	-1	75,00	75,00	0
Виконання договірних зобов'язань	93	81	12	57,11	58,96	1,85
Остаточний показник	81	80	1	62,77	63,90	1,13

* DTF – Distance to frontier. «Відстань до передового рубежу»

Останніми роками умови для ведення бізнесу в Україні поліпшуються дуже повільно. Особливо контрастною ситуація виглядає, якщо поглянути на сусідні країни, що домоглися набагато більшого прогресу.

Основними тенденціями, що характеризують здійснення прямих іноземних інвестицій в економіку України, є:

1) надходження більшості інвестицій із країн ЄС;

2) інвестування коштів країнами ЄС у високорентабельні галузі економіки, які дають швидкі прибутки (у торговельний комплекс, харчову, фармацевтичну промисловість, фінансову сферу), тоді як інвестування в економіку переважної більшості країн, крім торгівлі, здійснюється в основному за такими напрямками, як інновації, науково-дослідна робота і добувна промисловість;

3) здійснення прямих іноземних інвестицій у найбільш важливі для української економіки галузі країнами, які добре знайомі зі специфікою економічного, соціального і політичного життя нашої держави, зокрема Росією;

4) недостатній обсяг надходження іноземного капіталу в Україну у формі прямих інвестицій. ТНК, що концентрують основний обсяг прямих іноземних інвестицій, в Україні представлені такими компаніями, як Mittal Steel, Volkswagen, Deutsche Telecom, Jabil Circuit and Electronics, Sony, Panasonic, TNK-BP, Coca-Cola, Kraft Foods, Nestle, Phillip Morris, Reemtsma, Raiffeisen Bank, Paterson [2].

Україна володіє такими позитивними характеристиками інвестиційного клімату, як багатий ресурсний потенціал, висококваліфікована робоча сила і вигідне географічне розташування, тоді як негативними чинниками розвитку інвестиційної діяльності, за даними Western NIS Enterprise Fund, є занадто високий рівень державного втручання в економіку країни, перешкоди адміністративного характеру, недостатність виконання показників приватизації.

Розвиток ТНК і збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні має двояке значення. Зміни на краще у соціальному, економічному і політичному житті країни, що відбуваються через залучення іноземного капіталу,

зменшують свій позитивний вплив на фоні багатьох суміжних негативних наслідків. Тому інвестиційна діяльність ТНК в Україні здійснює як позитивний, так і негативний вплив на економічне життя країни. Позитивні та негативні тенденції збільшення прямих іноземних інвестицій і розвитку ТНК у нашій державі наведено в таблиці 2.

Таблиця 2
Позитивні та негативні тенденції надходження прямих іноземних інвестицій і розвитку ТНК в Україні

Переваги:	Недоліки:
ТНК здійснюють фінансування більшості світових інновацій.	Приймаюча країна не отримує відкритого доступу до інноваційних проєктів.
Розвивається здорова конкуренція та обмін досвідом між виробниками різних країн.	Більшість ТНК створюються за рахунок злиття і поглинання вітчизняних підприємств, тому вони не мають достатньої кількості вільних коштів для розвитку виробництва.
ТНК створюють робочі місця, надають якісне соціальне та медичне забезпечення працівникам.	Переважно модернізація стосується не основних фондів підприємства, а лише покращення якості товару і розширення ринків збуту.
Використовуються передові досягнення менеджменту, що значно збільшує продуктивність.	ТНК нещадно використовують ресурси.

Розвиток сучасної економіки важко уявити без ефективної інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій, у тому числі іноземних,

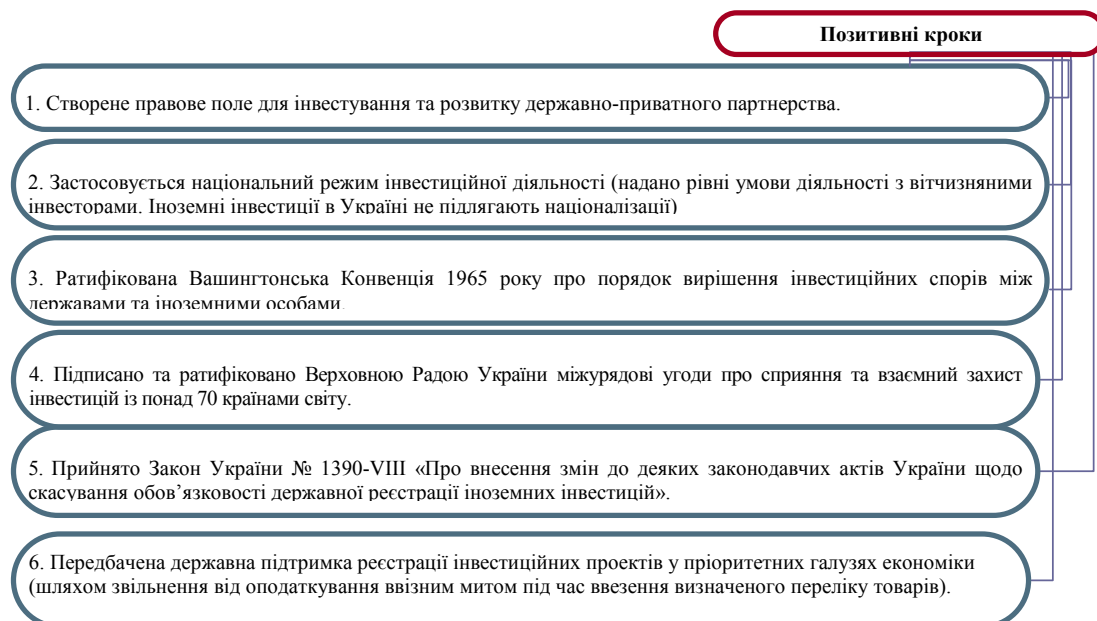

Рис. 7. Позитивні кроки в удосконаленні правової та організаційної бази для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату

забезпечує науково-технологічний прогрес, економічне зростання, створення додаткових та збереження наявних робочих місць, активізацію підприємницької діяльності тощо. Водночас аналіз статистичних даних показує, що інвестиційна привабливість України досить низька.

Основними причинами, що перешкоджають залученню іноземних інвестицій, стали низький рівень довіри до влади, інтенсивне втручання органів державної влади в сектор приватного бізнесу, тіньова економіка, відсутність чіткої стратегії економічного розвитку країни, нестабільність у сфері оподаткування, нестабільність політичної ситуації в країні, корупція. Для того щоб зацікавити іноземних інвесторів у доцільності вкладення капіталу в економіку України, необхідно провести низку соціально-економічних реформ, покращити інвестиційний клімат країни. Для підвищення інвестиційної привабливості національної економіки необхідне створення сприятливого інвестиційного клімату.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Низку позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено (рис. 7).

Прямі іноземні інвестиції, кредити МВФ і приватизація, всупереч очікуванням всіх українських урядів, в тому числі нового, все ж не є панацеєю від усіх бід і самі по собі не призводять до економічного прориву. Вони є лише

невеликим доповненням до внутрішніх інвестицій. Досвід країн, що створили економічне диво, показує, що тільки акцент на внутрішні ресурси може забезпечити країні довгостроковий економічний розвиток.

Кредити міжнародних фінансових організацій ідуть насамперед на виплату попередніх боргів, тобто повертаються кредиторам, а не скеровуються на розвиток економіки. Сьогодні в Україні (як і в більшості пострадянських країн) спроможність акумулювання внутрішніх інвестиційних ресурсів є значно нижчою, ніж у країнах Західної Європи чи США.

Якщо Україна прагне до довгострокового економічного зростання, необхідно насамперед розраховувати на внутрішні ресурси. Поступове відкриття української економіки, її інтеграція у світові процеси і структури вимагатимуть тривалого часу і повинні здійснюватися поетапно, в міру визрівання відповідних внутрішніх та зовнішніх передумов.

Найважливішим є те, що прямі іноземні інвестиції можуть бути джерелом не лише капіталу, але також нових технологій, навичок менеджменту і системи маркетингу. Ці ресурси стимулюють конкуренцію, новації, акумуляцію капіталу і завдяки цьому створюють робочі місця та економічне зростання.

Якщо говорити про захист економіки від залучення іноземних інвестицій, мова має йти не про відмову від іноземних інвестицій, які необхідні, а про нейтралізацію негативних ефектів, про забезпечення інвестиційного механізму системою безпеки.

Рис. 8. Система основних заходів посилення інвестиційного процесу на підприємствах

Створюючи сприятливі умови для вкладання іноземного капіталу, оголошуючи про національний режим для нього, практично в усіх країнах світу процес залучення іноземних інвестицій в тій чи іншій формі регламентують: їх приплив заохочують в одні галузі виробництва і обмежують в інших.

З метою посилення і прискорення інвестиційного процесу, підвищення ефективності інвестиційної діяльності разом із розробленням інвестиційних програм та проектів соціально-економічного розвитку, на нашу думку, кожне підприємство мусить здійснити цілий комплекс заходів щодо забезпечення інвестицій. Основні з них наведені на рисунку 8.

Вони дають змогу не тільки підвищити обґрунтованість і привабливість проектів довгострокових інвестицій, але й мати як керівництво до дії проект валових інвестицій підприємства. У трьох його розділах (інвестиції в основне виробництво, інвестиції у формі капітальних вкладень та інвестиції в невиробничу сферу) разом із загальноприйнятими показниками обґрунтовуються напрями і розміри інвестицій; джерела; умови, терміни надходження, освоєння і повернення залучених коштів; ефективність здійснення інвестицій; напрями, розмір та терміни використання отриманих додаткових прибутків.

Висновки. Надходження інвестицій в економіку держави чи регіону є фактором однозначно позитивним. Але, звичайно, внутрішні інвестиції виглядають набагато привабливішими, ніж зовнішні, адже вони не обтяжені тими багатьма проблемами і незручностями, що пов'язані з експансією західного капіталу.

Таким чином, розглядаючи загалом двоякий вплив іноземного інвестування на економіку країни-реципієнта, можна дійти висновку, що залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України має значні переваги. Це підтверджує досвід багатьох країн Центральної та Східної Європи. А для запобігання негативним моментам цей процес потребує відпрацювання регулюючого механізму, завдяки якому іноземне інвестування стане взаємовигідним.

Активізація інвестиційного процесу багато в чому зумовлена обґрунтованістю стратегічного напрямку, тактикою здійснення інвестицій, інвестиційним кліматом та механізмом інвестування

країни, регіону, конкретного підприємства. Пропоновані організаційно-економічні заходи інвестиційного розвитку підприємств спрямовані на залучення додаткових джерел інвестицій, які необхідні для стабілізації виробництва і подальшого ефективного розвитку економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Мангушев Д.В. Прямі іноземні інвестиції: Український та світовий контекст / Д.В. Мангушев, В.К. Пилипчук, Н.О. Смірнова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова, 2016. Т. 21. Вип. 5 (47) – Режим доступу: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_5/08.pdf
3. Фатюха Н.Г. Стан і перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / Н.Г. Фатюха, Я.Ю. Дем'яненко // Сталій розвиток економіки. – 2014. – № 3. – С. 54-59.
4. Свистун Л.А. Інвестиційні процеси в аграрному секторі економіки України в контексті забезпечення її продовольчої безпеки / Л.А. Свистун, А.А. Рожко // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 104. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – С. 134-146.
5. Уркевич В.Ю. Правові проблеми функціонування агрохолдингів в Україні [Текст] / В.Ю. Уркевич // Право та інновації. – 2013. – № 4. – С. 115-125.
6. Бабаєва І.О. Державне регулювання розвитку аграрних підприємств [Електронний ресурс] / І.О. Бабаєва // Матеріали науково-практичної конференції «Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність», 26 вересня 2012 р. – 2012. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/2/04.pdf> (дата звернення: 16.10.2015 р.). – Заголовок з екрана.
7. Назаркевич О.Б. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малих сільськогосподарських підприємств [Текст] / О.Б. Назаркевич // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. – 2014. – Вип. 3. – С. 17-19.
8. Barkema A. The quiet revolution in the U.S. food market [Text] / A. Barkema, M. Drabentstott, K. Welch // Economic Review (Federal Reserve Bank of Kansas City). – 2012. – № 9. – P. 325-332.
9. Ульяновченко Ю.О. Державне регулювання аграрного ринку в країнах ЄС і США: досвід для України [Текст] / Ю.О. Ульяновченко. // Державне будівництво. – 2007. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2007_2_56.pdf (дата звернення: 16.05.2016 р.). – Заголовок з екрана.